

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích rozhodl samosoudkyně JUDr. Petrou Venclovou, Ph.D., v právní věci

žalobce: Ing. M. K.

proti

žalované: Česká správa sociálního zabezpečení, IČO 00006963
sídlem Křížová 1292/25, 225 08 Praha

v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 25. 3. 2024, č. j. X

takto:

- I. Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 25. 3. 2024, č. j. X, se ruší a věc se vrací žalované k dalšímu řízení.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

1. Rozhodnutím žalované uvedeným ve výroku tohoto rozsudku byly podle § 88 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (dále jen „zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení“) a podle § 90 odst. 5 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu (dále jen „správní řád“) zamítnuty námitky žalobce proti prvostupňovému rozhodnutí ze dne 21. 9. 2023, č. j. X, a toto rozhodnutí bylo potvrzeno. Prvostupňovým rozhodnutím byla zamítnuta žalobcova žádost o zvýšení starobního důchodu za dvě vychované děti (dále také jen „výchovné“) pro nesplnění podmínek ustanovení čl. II. zákona

č. 323/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb. o důchodovém pojištění, a zákon o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (dále jen „zákon č. 323/2021 Sb.“).

2. Žalobce napadl rozhodnutí žalované včasnou žalobou podanou podle § 65 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“). Žalobce nezpochybňuje, že když byly děti malé, starala se o ně převážně jeho manželka. Postupem času se však tato starost přesouvala na žalobce, neboť manželka měla dlouhodobé zdravotní problémy (vrozená srdeční vada, těžká virová meningitida atd.). Skutečnost, že jeho manželce byl přiznán invalidní důchod až v roce 2001, neznamená, že do té doby byla zdravotně v pořádku. Naopak tomu předcházela její dlouhodobá pracovní neschopnost. Žalobce v roce 1997 ukončil dosavadní zaměstnání v uranových dolech, dálkově vystudoval nový učební obor, čímž dosáhl mnohem větší flexibility a mohl tak být více doma. Žalobce také namítl, že jeho vyšší vyměřovací základy netrvaly až do zletilosti dětí, ale pouze po dobu zaměstnání v uranových dolech a dále, že v roce 1997 až 1998 měl více vyloučených dob.
3. Žalobce dále uvedl, že po celou dobu nebyl kontaktován k podání vysvětlení nebo doplnění potřebných skutečností, proto logicky ani nemohl vědět, co ČSSZ při svém šetření vlastně požaduje nebo jakým způsobem interpretuje zjišťovaná data, aby se mohl případně hájit. ČSSZ však bez dalšího jeho žádost zamítla. Nevypořádala se ani s navrhovaným důkazním prostředkem, a to možností výsledku vychovaných dětí.
4. Dne 7. 11. 2022 byla na adresu žalobce doručena výzva jeho zesnulé manželce k vyjádření se k jeho žádosti o zvýšení starobního důchodu, avšak na tuto výzvu žalobce nijak nereagoval, protože ji považoval za úřednický zkrat, neboť OSSZ přeci musí vědět, že manželka už nežije. Protože žalobce o průběhu řízení neměl žádné zprávy, opakovaně se na stav žádosti osobně dotazoval na OSSZ. Až v červenci 2023 mu pracovnice sdělila, že se jeho žádost stále vyřizuje, neboť jeho manželka „neposkytuje potřebnou součinnost“. Žalobce tedy pracovníci oznámil, že manželka je po smrti. Pracovnice mu v návaznosti na to sdělila, že to řízení urychlí. Následně bylo žalobci doručeno rozhodnutí a pochopil, proč se řízení urychlilo, neboť *„zapadl do škatulky vdovec a podle rovnice vdovec = lhář = nemá nárok, bylo učiněno rozhodnutí.“* Rozhodnutí neobsahuje jediný konkrétní argument, který by vyvracel jeho čestné prohlášení, naopak je podle žalobce formulářové a obsahuje jen řadu citací ze zákona.
5. Žalobce s ohledem na shora uvedené důvody navrhl, aby soud žalované rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalované k dalšímu řízení.
6. Žalovaná ve vyjádření k žalobě setrvala na závěrech obsažených v odůvodnění napadeného rozhodnutí. Žalovaná má za to, že porovnáním osobních listů důchodového pojištění lze dojít k jednoznačnému závěru, že to byla manželka žalobce, která se v největším rozsahu starala o obě děti. Z těchto okolností pak nelze tvrdit, že žalobce o děti pečoval s aktivní osobní péčí ve větším rozsahu než jeho manželka. Manželka žalobce ve svém profesním životě měla z důvodu péče o děti období, kdy výdělečnou činnost nevykonávala vůbec, a to po dobu mateřské dovolené, resp. rodičovské dovolené, což dokládá osobní list důchodového pojištění. Je pravdou, že manželce žalobce byl plný invalidní důchod přiznán v důsledku dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu. Nicméně, při pohledu na osobní list důchodového pojištění lze vysledovat, že svou profesní kariéru přerušil z důvodu dálkového studia v Brně, učební obor „prodávač drogistického zboží“, nikoliv z důvodu péče o děti nebo z důvodu ošetřování člena rodiny.

7. V souvislosti s tvrzením žalobce, že nebyl nijak kontaktován, žalovaná odkázala na úřední záznam k zaslané žádosti o výchovné ze dne 17. 3. 2023, podle kterého byla dne 3. 11. 2022 žalobci zaslána výzva k doložení informací: „*V čem spočíval větší rozsah jeho péče o děti oproti jejich matce případně jiné osobě, která se na péči o ně podílela; zda, jakým způsobem, a v kterém období, ovlivnila péče o děti negativně jeho pracovní kariéru a kdo osobně a celodenně pečoval o děti do čtyř let jejich věku.*“ Odpověď žalobce však není součástí jeho spisové dokumentace.
8. Žalovaná navrhl, aby soud žalobu jako nedůvodnou zamítl.
9. Krajský soud v řízení vedeném podle § 65 a násl. s. ř. s. přezkoumal žalované rozhodnutí v mezích žalobních bodů bez nařízení jednání (§ 76 odst. 1 s. ř. s.), přičemž dospěl k závěru, že žaloba je důvodná.
10. Z obsahu správního spisu soud zjistil, že žalobce podal dne 19. 10. 2022 žádost o zvýšení starobního důchodu za dvě vychované děti (O. K., narozeného dne X a T. K., narozenou dne X). V čestném prohlášení přiloženém k žádosti žalobce tvrdil, že o obě děti osobně a v největším rozsahu pečoval od jejich narození do zletilosti.
11. Ve správním spise je dále založen úřední záznam k zaslané žádosti o výchovné ze dne 17. 3. 2023 s informací: „*Výzva č. 11 zaslána dne 3. 11. 2022.*“ Následně ČSSZ rozhodnutím ze dne 21. 9. 2023, č. j. X, žalobcovu žádost o zvýšení starobního důchodu za dvě vychované děti zamítla pro nesplnění podmínek ustanovení čl. II. zákona 323/2021 Sb.
12. Žalobce proti prvostupňovému rozhodnutí podal odvolání, ve kterém uplatnil téměř totožnou argumentaci jako v nyní podané žalobě.
13. Podle žalované se však šetřením nepodařilo prokázat, že žalobce o děti pečoval v největším rozsahu. Žalovaná naopak dovodila, že v největším rozsahu o děti osobně pečovala jejich matka (manželka žalobce). Z evidence ČSSZ vyplývá, že paní Ing. I.K. (nar. X, zemř. X) po narození dětí až do 2. 1. 1994 včetně čerpala mateřské dovolené a neplacené volno, tudíž výhradně pečovala o děti až do jejich věku 3,5 a 6,5 let, tj. v období, kdy jeden z rodičů musí o děti celodenně pečovat, což má negativní dopady na jeho kariérní růst, potažmo výdělečné možnosti. V dalším období až do zletilosti dětí měla výrazně nižší vyměřovací základy než žalobce a více vyloučených dob, tudíž i nadále nepochybně mohla osobně pečovat o děti a zajišťovat jejich výchovu minimálně ve stejném rozsahu jako žalobce, který, jak vyplývá z evidence ČSSZ, v době od narození dětí až do jejich zletilosti byl téměř nepřetržitě výdělečně činný s výrazně vyššími vyměřovacími základy a menším počtem vyloučených dob. Matka dětí byla uznána invalidní až od 20. 10. 2002, kdy dětem bylo již 12 a 15 let a zemřela, když již byly zletilé. Žalovaná na základě uvedených skutečností prvostupňové rozhodnutí potvrdila a žalobcovy námitky zamítla.
14. Podle ustanovení čl. II zákona č. 323/2021 Sb. bodu 1 *se starobní důchody přiznané ode dne, který spadá do období před 1. lednem 2023, zvýší o 500 Kč měsíčně za každé dítě, které pojištěnec vychoval, od splátky důchodu splatné v lednu 2023, jsou-li splněny podmínky stanovené v bodech 3 až 5; toto zvýšení náleží k procentní výměře starobního důchodu.*
15. Podle ustanovení čl. II zákona č. 323/2021 Sb. bodu 3 *se podmínky výchovy dítěte pro účely zvýšení podle bodu 1 posuzují u všech pojištěnců podle právních předpisů účinných ke dni, od něhož byl starobní důchod přiznán, pokud se dále nestanoví jinak; tyto podmínky platí i v případě, že o dítě osobně pečoval muž. Výchovu téhož dítěte nelze pro účely zvýšení podle bodu 1 současně započítat více osobám. Vychovávalo-li totéž dítě více osob, přiblíží se k výchově dítěte*

jen u té osoby, která o dítě osobně pečovala v největším rozsahu; to platí i v případě, že u téhož dítěte byla jeho výchova zohledněna při stanovení důchodového věku ženy. Zvýšení starobního důchodu podle bodu 1 nenáleží, pokud se pojištěnec vůči dítěti dopustil jako pachatel, spolupachatel nebo účastník úmyslného trestného činu proti životu a zdraví, proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti nebo proti rodině a dětem podle trestního zákoníku nebo obdobných úmyslných trestných činů podle dříve platných právních předpisů.

16. Podle ustanovení čl. II zákona č. 323/2021 Sb. bodu 5 nejedná-li se o případ uvedený v bodě 4 věty první nebo druhé, zvýší se starobní důchod podle bodu 1 na základě písemné žádosti podané na předepsaném tiskopisu. V této žádosti se uvádějí údaje o vychovaných dětech a o době a rozsahu osobní péče o dítě a čestné prohlášení, že osoba pečovala o dítě v největším rozsahu a že nenastala překážka pro zvýšení starobního důchodu uvedená v bodě 3 věty poslední; údaje o vychovaných dětech lze doložit rodným listem dítěte nebo jiným dokladem o vztahu k dítěti. Tento tiskopis obsahuje též poučení o důsledcích uvedení nepravdivých údajů. Žádost se podává v případě starobních důchodů přiznaných před 1. lednem 2023 nejpozději do 31. prosince 2024; žádost lze podat nejdříve 1. září 2022 s tím, že pro žádosti podané před tímto dnem se použije obdobně ustanovení § 83b odst. 2 zákona č. 582/1991 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona. Nebyla-li žádost podána lhůtě uvedené ve větě čtvrté, zvýšení starobního důchodu podle bodu 1 nenáleží. Podává-li se po 31. prosinci 2022 žádost o přiznání starobního důchodu ode dne, který spadá do období před 1. lednem 2023, zvyšuje se starobní důchod podle bodu 1 jen za výchovu toho dítěte, které pojištěnec uvedl v žádosti o přiznání starobního důchodu, s tím, že věta druhá platí obdobně; není-li tato podmínka splněna, zvýšení starobního důchodu podle bodu 1 nenáleží
17. Podle § 34a odst. 3 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (dále jen „zákon o důchodovém pojištění“) se dítě pro účely zvýšení procentní výměry starobního důchodu podle odstavce 1 (dále jen „zvýšení za vychované dítě“) považuje za vychované, jsou-li splněny podmínky výchovy dítěte podle § 32 odst. 4; tyto podmínky platí i v případě, že o dítě osobně pečuje nebo pečoval muž. Výchovu téhož dítěte nelze pro účely zvýšení za vychované dítě současně započítat více osobám; vychovávalo-li dítě více osob, přiblíží se k výchově dítěte jen u té osoby, která o dítě osobně pečovala v největším rozsahu. Při zvýšení za vychované dítě se přiblíží jen k výchově toho dítěte, které jako vychované pojištěnec uvedl v žádosti o přiznání starobního důchodu; není-li tato podmínka splněna, zvýšení za vychované dítě nenáleží.
18. Podle § 32 odst. 4 věty první zákona o důchodovém pojištění je podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti roků.
19. Pro účely nyní projednávané věci považuje krajský soud za klíčové posouzení procesněprávní námitky žalobce, tj. postupu žalované při vyřizování jeho žádosti.
20. Ačkoli je řízení o přiznání dávky důchodového pojištění zahajováno na žádost, ve kterém tíží břemeno důkazní primárně žadatele, nezavazuje to správní orgán povinnosti postupovat v řízení tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti.
21. Stále totiž platí, že správní orgán je v řízení o žádosti povinen zjistit všechny okolnosti důležité pro ochranu veřejného zájmu (srov. § 50 odst. 3 věty první správního řádu). Ve spojení s § 3 správního řádu pak z právní úpravy vyplývá, že i v případě, kdy žadatel předloží zákonem požadované podklady, má správní orgán možnost zkoumat jejich

pravdivost a věrohodnost, a v případě zjištění důvodných pochybností o jejich souladu se skutečností po žadateli požadovat, aby tvrzené skutečnosti prokázal jinými důkazními prostředky. Tím se teprve může otevřít prostor pro unesení důkazního břemene žadatele v klasickém důkazním řízení, v rámci něhož je správní orgán povinen provést dokazování důkazními prostředky předloženými či označenými žadatelem (a též případně z vlastní iniciativy) a na základě něj učinit skutkový závěr o rozhodných skutečnostech pro přiznání dávky (srov. srov. rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 30. 5. 2024, č. j. 9 Ad 1/2024-40).

22. V nyní projednávané věci žalobce jako žadatel o výchovné předložil zákonem vyžadované podklady včetně čestného prohlášení. Pokud měly správní orgány důvodné pochybnosti o pravdivosti žalobcova tvrzení v čestném prohlášení, měly ve světle výše uvedeného žalobce vyzvat k doplnění informací a k zodpovězení otázek potřebných pro posouzení věci. Právě i na tuto situaci reaguje § 12 písm. b) zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, který dává orgánům sociálního zabezpečení možnost vyzvat žadatele k osvědčení skutečností rozhodných pro nárok na dávku. Pokud by v daném případě panoval ovšem spor mezi dvěma žadateli, pak se uplatní speciální § 53 odst. 4 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, který v tomto směru dává pravomoc k učinění výzvy OSSZ (srov. již zmíněný rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 30. 5. 2024, č. j. 9 Ad 1/2024-40). V dané věci je přitom evidentní, že ČSSZ pochybnosti měla, neboť v opačném případě by žalobcovo tvrzení o osobní péči v největším rozsahu uvedené v čestném prohlášení považovala za pravdivé a žádosti by vyhověla.
23. Aby však žadatel mohl na důvodné pochybnosti adekvátně reagovat, musí mu je správní orgán především nejprve sdělit.
24. Ve správním spise však není založena jakákoli výzva adresovaná žalobci k poskytnutí potřebné součinnosti ve smyslu výše uvedeného. Žalovaná přitom její existenci ve správním spise ani sama netvrdí, odkazuje pouze na úřední záznam k zaslané žádosti o výchovné ze dne 17. 3. 2023, podle kterého byla dne 3. 11. 2022 žalobci zaslána *Výzva č. 11*. Tato výzva ani její doručka však není součástí spisu. Nadto, ani ve zmiňovaném úředním záznamu není jakkoli předestřen obsah této výzvy.
25. Ve vyjádření k žalobě žalovaná uvedla, že v této výzvě byl žalobce vyzván k doložení informací, v čem spočíval větší rozsah jeho péče o děti oproti jejich matce případně jiné osobě, která se na péči o ně podílela; zda, jakým způsobem, a v kterém období, ovlivnila péče o děti negativně jeho pracovní kariéru a kdo osobně a celodenně pečoval o děti do čtyř let jejich věku. Odpověď žalobce však podle žalované není součástí jeho spisové dokumentace. Jak však již bylo opakovaně uvedeno, součástí spisové dokumentace není ani předmětná výzva, ani její případná doručka.
26. Neúplnost spisu nelze klást k tíži žalobce, neboť to byly správní orgány, jež stíhala povinnost ve smyslu § 17 správního řádu vést správní spis řádně. Informace o výzvě není uvedena ani ve spisovém přehledu správního spisu, tedy ani z této skutečnosti nevyplývá, že by k jejímu nezařazení do spisu došlo omylem a že by skutečně výzva byla žalobci zaslána.
27. Ačkoli žalobce i v námitkovém řízení uvedl, že nebyl jakkoli kontaktován k poskytnutí součinnosti, žalovaná se v rozhodnutí k této námitce nevyjádřila. V této souvislosti navíc nelze přehlédnout, že se žalovaná nevypořádala nejen s uvedenou

námítkou, ale ani důkazním návrhem žalobce na provedení výsledku obou vychovaných dětí. Už jen tato skutečnost sama o sobě představuje závažné pochybení ze strany žalované.

28. Žalovaná se k výše uvedené námitce vyjádřila až v řízení před soudem. K tomuto lze uvést, že nedostatky odůvodnění správního rozhodnutí nelze zhojit ve vyjádření k žalobě (srov. např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28. 11. 2018, 9 As 245/2017-32). Nicméně jak bylo uvedeno, žalovaná ani ve vyjádření k žalobě netvrdila, že předmětná výzva je součástí spisu. Odkazovala pouze na úřední záznam ze dne 17. 3. 2023 s informací o zaslání Výzvy č. 11, avšak tato informace žádným způsobem neprokazuje zaslání výzvy, ani v něm není její obsah jakkoli předestřen. Jak bylo uvedeno, předložení neúplného správního spisu pak nelze klást k tíži žalobce, ale je to správní orgán, který musí nést následky svého pochybení.
29. Za těchto okolností tak lze přisvědčit žalobci, že mu nebyla zaslána žádná výzva k vyjádření se či poskytnutí součinnosti, přičemž byl oprávněn očekávat reakci správního orgánu na podání své žádosti. Zároveň nelze dojít k závěru, že by zamítnutí žádosti mělo být důsledkem jeho nečinnosti. Žalobce se sám aktivně opakovaně informoval o průběhu řízení.
30. Krajský soud uzavírá, že žalovaná pochybila, měla-li důvodné pochybnosti o pravdivosti žalobcova tvrzení v čestném prohlášení, pokud žalobce nevyzvala k součinnosti. Tím řízení zatížila vadou, jež byla způsobilá vyvolat nezákonnost rozhodnutí. Krajský soud proto napadené rozhodnutí pro vady řízení podle § 76 odst. 1 písm. c) s. ř. s. zrušil. Z tohoto důvodu se krajský soud nezabýval věcnými námitkami žalobce k posouzení nároku na zvýšení starobního důchodu o výchovné, neboť to bude úkolem žalované v dalším řízení, a to poté, co žalobce řádně vyzve k osvědčení skutečností rozhodných pro posouzení jeho žádosti o zvýšení starobního důchodu o výchovné. Vysloveným právním názorem krajského soudu v tomto zrušujícím rozsudku je žalovaná v dalším řízení podle § 78 odst. 5 s. ř. s. vázána.
31. O náhradě nákladů řízení soud rozhodl podle zásady úspěchu ve věci podle § 60 odst. 1 s. ř. s. Protože žalovaná nebyla ve věci úspěšná a žalobce náhradu nákladů řízení nepožadoval, žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Poučení:

Toto rozhodnutí nabývá právní moci dnem doručení účastníkům řízení.

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Případně-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v ust. § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

V Pardubicích dne 10. prosince 2024

JUDr. Petra Venclová, Ph.D., v. r.
samosoudkyně